

UCHWAŁA NR .....
RADY GMINY W GALEWICACH

z dnia 27 czerwca 2022 r.

**zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Galewice na lata 2021- 2025**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372; zm.: Dz. U. z 2021 r. poz. 1834.), art. 6 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. 2021 r. poz. 1249) Rada Gminy w Galewicach uchwala co następuje:

§ 1. W Uchwale Nr XLVI/307/22 Rady Gminy w Galewicach z dnia 29 marca 2022 roku w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Galewice na lata 2021- 2025 załącznik Nr 1 otrzymuje brzmienie zgodnie z załącznikiem Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Galewice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Jerzy Karsznia

Załącznik do uchwały Nr .....

Rady Gminy w Galewicach

z dnia 27 czerwca 2022 r.

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE DLA GMINY GALEWICE
NA LATA 2021 – 2025**

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP

II. ZAŁOŻENIA SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

III. CELE PROGRAMU

IV. ADRESACI PROGRAMU

V. REALIZATORZY PROGRAMU

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

VII. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

VIII. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

I. WSTĘP

Rodzina jest niepowtarzalnym środowiskiem kształtującym osobowość, poglądy, styl życia, system norm i wartości. Ważną rolę w rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy członkami rodziny, oparte na miłości i zrozumieniu.

W przypadku dezorganizacji życia, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Relacje wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które choć istnieje w świadomości społecznej w naszym kraju dotyka rodzin o różnym statusie społecznym.

Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Mimo, że w relacjach międzyludzkich istniała ona zawsze, o przemocy w rodzinie mówiono niewiele, jakby nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny.

Przemoc doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje niezmiernie głębokie i szkodliwe, dając o sobie znać w postaci zaburzeń emocjonalnych w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej.

Przemoc w rodzinie to zgodnie z art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie: "jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą". W pkt 1 mowa o członku rodziny czyli osobie najbliższej, a także osobie wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej.

Rodzaje przemocy:

·Przemoc **fizyczna**- popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy, itp.

·Przemoc **psychiczna**- wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej,

izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.

·Przemoc **seksualna**- wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety, itp.

·Przemoc **ekonomiczna**- odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspakajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny, itp.

Sprawcy przemocy są bezwzględni -zniewalają swe ofiary, stosując wobec nich groźby i demonstracje swej siły. Natomiast ofiary w obliczu przemocy są zwykle bierne, rzadko sięgają po asertywne, a nawet agresywne formy zachowania. Ich wyróżniającą się cechą jest silne poczucie winy i przypisywanie sobie odpowiedzialności za akty agresji.

Stosowanie przemocy prowadzi do niskiej samooceny, poczucia bezsilności i bezradności, ciągłego niepokoju, depresji, chorób związanych ze stresem. Szczególnie dramatyczne konsekwencje przemocy zauważa się u dzieci. Powoduje ona bowiem w ich psychice nieodwracalne skutki, które mogą dać znać o sobie dopiero w dorosłym życiu.

W ostatnim okresie, coraz częściej ujawniane są przypadki przemocy. Prowadzone dotychczas działania informacyjne – ogólnopolskie – spowodowały zmiany świadomości społecznej i z jednej strony – większej gotowości ofiar przemocy do ujawniania takich spraw, a z drugiej – wiążą się z większym profesjonalizmem przedstawicieli służb zobowiązanych do podejmowania interwencji i udzielania pomocy. Należy jednak zaznaczyć, że pomimo większej świadomości społecznej, tylko bardzo zdeterminowane ofiary przemocy decydują się na jej przerwaniu i zgłoszenie tego faktu odpowiednim organom.

Uznając, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także w celu zwiększania skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Z uwagi na powyższe fakty konieczne jest podjęcie działań zmierzających w kierunku edukacji społecznej dostarczającej wiedzy o zjawisku przemocy i sposobach radzenia sobie z problemem. Niezbędne jest również zapewnienie profesjonalnej pomocy interwencyjnej i terapeutycznej zarówno sprawcom, jak i ofiarom przemocy, ze szczególnym uwzględnieniem krzywdzonych dzieci.

Podstawa prawna

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc określa ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W tym celu powstał Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025 w Gminie Galewice został on opracowany zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. oraz w oparciu o ustawę z dnia 15 lutego 1964r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawę z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na obszarze gminy Galewice na lata 2014-2020, i Gminnym Programem Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2021, Kodeks Karny i Kodeks Postępowania Karnego, Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie skierowany jest przede wszystkim do: ofiar przemocy w rodzinie (w tym: dzieci, współmałżonków, partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych), sprawców przemocy w rodzinie, świadków przemocy w rodzinie, przedstawicieli władz lokalnych, przedstawicieli instytucji służb pracujących z dziećmi (pracownicy oświaty, pracownicy socjalni, policjanci, pracownicy wymiaru sprawiedliwości, pracownicy ochrony zdrowia).

II. ZAŁOŻENIA SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

1. Założenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- a) Zapewnienie osobom doznającym przemocy bezpieczeństwa i profesjonalnej pomocy.
- b) Za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca przemocy.
- c) Nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka.
- d) Nie ma żadnego uzasadnienia ani usprawiedliwienia przemocy domowej.
- e) Zrozumienie reakcji ofiary.
- f) Podstawowym zadaniem jest zatrzymanie przemocy.

2. Zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej i ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

3. Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy

Lokalny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie – zespół instytucji w środowisku lokalnym działających na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy, wraz z ich potencjałem kadrowym, kompetencyjnym, wiedzą i umiejętnościami, instrumentami pomocy i wsparcia, procedurami postępowania, zasobami rzeczowymi i finansowymi, wzajemnie ze sobą współpracujących w sposób skoordynowany.

Elementy lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- a) zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie wraz z potencjałem organizacyjnym;
- b) zasoby ludzkie – specjaliści z różnych dziedzin;
- c) instrumenty pomocowe i sieć wsparcia;
- d) zespół interdyscyplinarny o znaczeniu strategicznym i zadaniowym;
- e) niniejszy Program.

III. CELE PROGRAMU

1. *Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy wobec dzieci oraz poprawa skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy.*

L.p.	Rodzaje działań	Realizatorzy	Termin realizacji	Wskaźniki monitoringowe	Źródło finansowania
1.	Zdiagnozowanie zjawiska przemocy, realizacja procedury „Niebieskie Karty”	KPP, GOPS, placówki oświatowe, służba zdrowia, GKRPA	2021-2025	- liczba wszczętych procedur NK; - liczba zakończonych procedur NK;	budżety własne poszczególnych jednostek
2.	Powołanie Grup	GOPS, Zespół	2021-2025	- liczba	budżet gminy

	Roboczych ZI w Galewicach	Interdyscyplinarny		powołanych GR; - liczba posiedzeń GR;	
3.	Monitorowanie sytuacji osoby dotkniętej przemocą	KPP, GOPS, Zespół Interdyscyplinarny	2021-2025	- formy pomocy; - rodzaje pomocy; - efekty udzielonej pomocy;	budżety własne poszczególnych jednostek

2. Wzmocnienie wiedzy społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz zapewnienie różnorodnych form wsparcia socjalnego osobom doświadczającym przemocy.

L.p.	Rodzaje działań	Realizatorzy	Termin realizacji	Wskaźniki monitoringowe	Źródło finansowania
1.	Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	KPP, GOPS, placówki oświatowe, służba zdrowia	2021-2025	- liczba materiałów (ulotek, plakatów),	budżety własne poszczególnych jednostek
2.	Zapewnienie schronienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi	KPP, GOPS, placówki oświatowe, służba zdrowia	2021-2025	- liczba osób umieszczonych w placówkach zapewniających całodobowe schronienie	Budżet gminy
3.	Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	KPP, GOPS, placówki oświatowe, służba zdrowia	2021-2025	- liczba dzieci odebranych z rodziny w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia i umieszczonych w pieczy zastępczej	Budżet gminy
4.	Zapewnienie wsparcia finansowego, rzeczowego osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	GOPS	2021-2025	- liczba zasiłków/pomocy rzeczowej przyznana z powodu przemocy w rodzinie	Budżet gminy

3. Wzmocnienie edukacyjno -informacyjne propagujące w społeczności lokalnej świadome postawy negujące i przeciwstawiające się zjawiskom przemocy w rodzinie.

L.p.	Rodzaje działań	Realizatorzy	Termin realizacji	Wskaźniki monitoringowe	Źródło finansowania
1.	Prowadzenie działań edukacyjnych, profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży	KPP, placówki oświatowe,	2021-2025	- liczba materiałów (ulotek, plakatów), - liczba spotkań	budżety własne poszczególnych jednostek
2.	Uczestnictwo w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	KPP, GOPS, placówki oświatowe, służba	2021-2025	liczba szkoleń, - liczba osób uczestniczących	budżet gminy

		zdrowia		h w szkoleniach,	
3.	Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, w tym programów psychologiczno-terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	GOPS, organizacje pozarządowe, powiatowe	2021-2025	- liczba programów, - liczba uczestników programów, - liczba osób które ukończyły program	budżety własne poszczególnych jednostek
4.	Opracowanie i realizacja programów profilaktycznych, głównie w zakresie promowania właściwych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową	GOPS, KPP	2021-2025	- liczba opracowanych programów, - liczba zrealizowanych programów, - liczba uczestników programów,	budżet gminy, budżety własne poszczególnych jednostek

IV. ADRESACI PROGRAMU

1. Ofiary i sprawcy przemocy.
2. Rodzice i opiekunowie krzywdzonych dzieci.
3. Przedstawiciele instytucji i służb pracujących z dziećmi (pedagodzy, nauczyciele, pracownicy socjalni, pracownicy wymiaru sprawiedliwości, policjanci, pracownicy ochrony zdrowia, duchowni).
4. Przedstawiciele władz lokalnych.
5. Społeczeństwo.

V. REALIZATORZY PROGRAMU

Podmioty działające w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Komenda Powiatowa Policji
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Szkoły na terenie gminy Galewice
- Służba Zdrowia
- Punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych w Osieku
- Zespół Interdyscyplinarny

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Źródłem finansowania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 w Gminie Galewice są środki własne Gminy. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 w Gminie Galewice określa corocznie Rada Gminy w Galewicach uchwałą budżetową, na rok 2022 przeznaczono kwotę 2.500,00 zł. Program może być finansowany z dotacji celowych oraz ze środków pozyskiwanych z innych źródeł.

VII. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

1. Zdiagnozowanie wielkości występowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy.

2. Udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.
3. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
4. Niwelowanie skutków zjawiska przemocy.
4. Pogłębienie wiedzy społecznej o zjawisku przemocy w rodzinie i sposobach radzenia sobie z tym problemem.
5. Zwiększenie zaangażowania społeczności w sprawy przeciwdziałania przemocy.
6. Zwiększenie liczby osób profesjonalnie zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz pomagającym ofiarom przemocy.
7. Zwiększenie skuteczności działania i dostępności do instytucji, zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

VIII. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

Koordynatorem realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Galewice na lata 2021-2025 będzie Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Galewicach. Sformułowane w dokumencie zadania będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji. Skuteczność wdrożenia Programu będzie m.in. zależała od posiadanych i pozyskanych środków finansowych na opracowanie i realizację projektów, które będą zgodne z przyjętymi w nim zadaniami. Monitoring Programu, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji na temat realizowanych bądź zrealizowanych już zadań, będzie prowadzony corocznie, poprzez sporządzanie zestawienia wskaźników monitoringowych z faktycznie zrealizowanymi działaniami, przy każdym ze wskaźników. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych zadań zmierza w słusznym kierunku. Monitoring Programu dostarczy również informacji pozwalających na przeprowadzenie jego ewaluacji, która dotyczy oceny efektów wdrożenia wyznaczonych zadań.

Do oceny wdrożenia sformułowanych w Programie zadań zostaną wykorzystane wyznaczone w dokumencie wskaźniki monitoringowe. W terminie do 31 marca każdego roku Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej przedstawi Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu. Sprawozdanie zostanie sporządzone na podstawie informacji uzyskanych od podmiotów biorących udział w realizacji Programu.

UZASADNIENIE

Obowiązek opracowywania programu przeciwdziałania przemocy oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na poszczególne lata wynika z art. 6 ust.1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 r., poz. 1249 t. j.), który stanowi:

„1. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803) lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277, z 2020 r. poz. 1492 oraz z 2021 r. poz. 41 i 694), chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej. 2. Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym: 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;”

Poza wymienionym programem gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie tworzy Zespół Interdyscyplinarny powołany Zarządzeniem Nr 60/2011 Wójta Gminy Galewice z dnia 26 września 2011 roku, zapewnienie miejsca pobytu dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w ośrodkach wsparcia oraz prowadzenie działań informacyjnych, edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W dniu 29 marca 2022 roku Rada Gminy w Galewicach Uchwałą Nr XLVI/307/22 przyjęła Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Galewice na lata 2021-2025. Niniejsza Uchwała została przesłana do ŁUW w Łodzi, który pismem z dnia 6 maja 2022 roku zgłosił uwagi do przyjętego programu, wskazując konieczność uzupełniania oraz skorygowania treści Programu. Uwagi te zostały wprowadzone do Programu, który w zmienionej formie stanowi załącznik do niniejszej uchwały. uwagi te dotyczyły terminów realizacji działań przyjętych w programie, ponieważ poza wskazanym czasookresem realizacji programu w latach 2021-2025 dodany był zapis, iż działania podejmowane będą w zależności od potrzeb, co zostało zinterpretowane jako również brak podejmowania określonych działań. Druga uwaga dotyczyła wskazania koordynatora realizacji programu jako konkretnej osoby lub stanowiska, a wcześniej wskazano ośrodek pomocy społecznej.